

ANADOLU AŞIKLARININ TÜRK KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ

Marife HACIYEVA

Azerbaycan Devlet İktisat Fakültesi, Dil ve Edebiyat, Bakü / Azerbaycan

Anahtar Kelimeler: ozan, Anadolu aşıkları, türk kültürü, tarih, milli-menevi deyerler.

ÖZET

Ozan aşık medeniyetinin temeli islam dininin kabulünden önce aşılarmıştır. İslamiyetten önce de, sonra da türk milletinin sesi olan ozan aşıklarının yarattığı kültür XIII-XV ve hatta XVI asıra kadar “ozan” ismiyle devam etmiş, sonraki merhalede “ozan” mefhumu “aşık” mefhumu ile evez olunmağa başlamıştır. Ozana mahsus tüm yaratıcılık ananelerini üzerine götürüp onu yeni mezmunda devam ettiren aşıklar orta asırların bir çoh teriqet görüşlerinden, bütövlükde ise ezemetli islam deyerlerinden behrlenmekle qüdretili medeniyet yaratmış ve üumutürk kültüründe önemli bir yere sahip olmuşlar. Sazlı-sözlü dastan geleneklerine dayanan türk ozan-aşıklarının Anadolu tekkelerinde söyledikleri milli veznli sade ve samimi ilahileri halk tarafından rağbet ve hürmetle qarşılanmış, onlar halkın gözünde Hakk aşığı gibi kıymetlendirilmişler. Odur ki, ozanın aşığa, başka bir tabirle hakk aşığına çevrilme beşiyi Anadolu olmuştur. XI asırdan kütleli şekilde Anadoluya gelmeye başlayan oğuz türkleri arasında eli sazlı ozanlara ordugahlarda, saraylarda beyler, sultanlar yanında çok büyük ihtiram gösterilmiş, onlar başa çekilmişler. Ozanlar zaferleri ve halkın ortak duygularını dile getiren milli hece vezni ile yazdıkları şiirlerini ellerinde sazları elbeel, yurdbeyurt gezerek çalib-okuyan, türk dünyasının ata şairi, osmanlılar arasında iki telli adı ile adlanan kopuz ise ata yadigarı olan en kadim türk sazıdır. XV-XVI asra kadar milli türk şiirinin temelçileri olan ozanlar ellerindeki sazları ve hiç bir zaman kayb etmedikleri milli kimlikleri ile üumutürk medeniyetini, milli türk şiirini yüzyıllar boyu yaşadarak günümüze getiren halk aşıklarıdır. Onların yaradıcılığında halk hayatının tüm cihetleri, halkın tarihi ve medeniyeti, milli-manevi değerleri tüm alametleri ile aks olunmuştur. Bu sanat mahiyetce türk dünyasının şeriksiz ortak değeridir. Sunulan makalede yüzyıllar boyunca Anadolu topraklarında yetişen, müdrik el aksakalı, idrak sahibi olan türk aşıklarının türk kültürü, türk tarihi, türk etnoğrafyasındaki yeri, Anadolu aşıklarının üumumaşık poeziyasına verdiği yeni mevzu ve mazmun incelenmiştir. Bu açıdan XIII asırda Anadoluda türkün sanat beşiyinin başında duran Yunus Emreden başlayarak, Pir Sultan, Karacaoğlan, Aşık Gevher Dadaloğlu, Aşık Şenlik, Aşık Veysel, Murad Çobanoğlu, Ozan Arife kadar asırların yetiştirdiği bir çok türk aşıklarının yaradıcılığında görülen türk kültüroloji milli-manevi değerler incelenmiştir.